

มะม่วงดินเค็มป่าปอ: การผลิตและการตลาดมะม่วงเขียวเสวยดินเค็ม
ตำบลป่าปอ อำเภอบ้านไผ่ จังหวัดขอนแก่น: การศึกษาขั้นต้น

Ma Muang Din Iad Pa Po: Saline Soil Khiew Sawoey Mango Production and Marketing
of Pa Po Sub-district, Ban Phai District, Khon Kaen Province: An Initial Study

หทัยภัทร ขุริรัง¹ ไกรเลิศ ทวีกุล¹ และ ยศ บริสุทธิ์^{1*}

Hathaipat Khurirang¹ Kailert Taweekul¹ and Yos Borisutdhi^{1*}

บทคัดย่อ

มะม่วงดินเค็มป่าปอ เป็นมะม่วงที่ปลูกในพื้นที่ดินเค็ม ในพื้นที่ตำบลป่าปอ อำเภอบ้านไผ่ จังหวัดขอนแก่น โดยเกษตรกรนิยมปลูกมะม่วงพันธุ์เขียวเสวยเป็นส่วนใหญ่ ด้วยความเป็นลักษณะเฉพาะดังกล่าว จึงได้ทำการศึกษาเบื้องต้นเกี่ยวกับการผลิตและการตลาดมะม่วงดินเค็มป่าปอ โดยดำเนินการศึกษาในเดือนกรกฎาคม-พฤศจิกายน 2565 ผลการศึกษาพบว่า (1) การผลิต: เนื่องด้วยดินเค็ม pH 5.5-6.5 เป็นอุปสรรคในการปลูกพืช ในปี 2530 จึงมีเกษตรกรเริ่มแรกจำนวน 4 ราย ทำการปลูกมะม่วงเขียวเสวยในพื้นที่ดินเค็ม ซึ่งพบว่า มะม่วงที่ปลูกสามารถให้ผลผลิตได้และผลผลิตมีรสชาติเป็นเอกลักษณ์เฉพาะ โดยปัจจุบัน มีเกษตรกรที่ทำการปลูกมะม่วงดินเค็มเพิ่มขึ้นกว่า 400 ราย มีพื้นที่ปลูกกว่า 3,200 ไร่ มีผลผลิตเฉลี่ย 4,700 ตันต่อปี มูลค่าการตลาดมากกว่า 100 ล้านบาทต่อปี โดยการผลผลิตของเกษตรกรมีทั้ง การผลิตมะม่วงนอกและในฤดู ในช่วงเดือนมิถุนายน-มกราคม และเดือนธันวาคม-เมษายน ตามลำดับ โดยการผลผลิตในฤดูกล มีขั้นตอนการผลิตและพิธีพิถันมากกว่าการผลิตในฤดู เนื่องจากการผลิตแบบนอกฤดูให้ผลตอบแทนจากการผลิตที่ดีกว่า หากทำการผลิตนอกฤดูไม่สัมฤทธิ์ผล เกษตรกรจะบริหารจัดการอย่างต่อเนื่องเพื่อให้มะม่วงให้ผลผลิตตามฤดูกาลปกติ โดยผลผลิต(ผลแก่ประมาณ 80%) มีการคัดเกรดก่อนการซื้อขายซึ่งจำแนกได้ 6 เกรด ได้แก่ เบอร์ใหญ่ เบอร์รอง เบอร์เล็ก เบอร์หาง เบอร์สายใหญ่ เบอร์สายเล็ก และ คณะเบอร์ สำหรับ (2) ด้านการตลาด: พบว่า มี 3 รูปแบบ ได้แก่ (1.1) การจำหน่ายผ่านห้างหรือจตุรบรรณผลผลิตมะม่วงเพื่อการส่งออก คิดเป็นร้อยละ 78 ของผลผลิตทั้งหมด (1.2) การจำหน่ายหน้าสวนให้พ่อค้าคนกลางและผู้ค้าปลีก และ (1.3) การจำหน่ายให้แก่ผู้บริโภคโดยตรงผ่านร้านค้าริมถนน โดยมีมูลค่าการตลาดประมาณ 80, 15 และ 5 ล้านบาทต่อปี ตามลำดับ ดังนั้น ด้วยความเป็นเอกลักษณ์ของมะม่วงดินเค็มป่าปอและมูลค่าทางเศรษฐกิจกว่า 100 ล้านบาทต่อปี หากได้รับการสนับสนุนอย่างต่อเนื่องจากภาคส่วนที่เกี่ยวข้องในการยกระดับมะม่วงดินเค็มป่าปอเป็นสินค้าสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ตลอดจนการส่งเสริมและพัฒนาห่วงโซ่อุปทานที่เกี่ยวข้อง

คำสำคัญ: มะม่วงดินเค็ม มะม่วงเขียวเสวย

Received : 19 เมษายน 2567
Revised: 24 มิถุนายน 2567
Accepted : 19 สิงหาคม 2567

¹ คณะเกษตรศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น, Faculty of Agriculture, Khon Kaen University

*Correspondence author: yosboris@kku.ac.th, yospure@gmail.com

ABSTRACT

Ma Muang Din lad Pa Po (MMDIPP) was saline soil mango, or a mango grown in saline soil areas at Pa Po sub-district, Ban Phai district, Khon Kaen province. Most farmers grow the Khiaw Sawoey variety of mango (KSWM). With such specific characteristics of mango, the initial study was conducted on the production and marketing of MMDIPP between July to November 2022. This study found that (1) Production: Due to the saline soil pH 5.5-6.5 being an obstacle in growing crops, in 1987 four pioneer farmers were growing KKSWM in the saline soil area, it found the KKSWM that were able to yield, and the products had a unique flavor. The currently, more than 400 farmers are farming MMDIPP, with an area of over 3,200 rai, an average production of 4,700 tons per year, and a market value of more than 100 million Thai Baht per year. Farmers' production includes both off-season during June-January and on-season during December-April. The production in the off-season was more meticulous than on-season because off-season products give better income returns. However, if production in the off-season is unsuccessful, the farmers will be continuously MMDIPP production to ensure on-seasonal yields. The produce (80% mature fruit) was graded before trading, which can be classified into 6 grades, including (a) large, beautiful (b) medium, beautiful (c) small, beautiful (d) mini, beautiful (e) big, stripe (f) small, stripe, and (g) mixed sizes. (2) Marketing: it was found that 3 types: (2.1) sold to the purchasing collector for export which among 78 percent of the total production (2.2) sold at the farm to middlemen and retailers and (2.3) sold directly to consumers through roadside shops, all three types of market they were a value of approximately 80, 15, and 5 million Thai Baht per year, respectively. Therefore, with the uniqueness of MMDIPP and its economic value of over 100 million Thai Baht per year, if there is continuous support from the sector The part involved in elevating the MMDIPP to be a geographic indication (GI) product as well as promoting and development related of MMDIPP supply chains.

Keywords: saline soil mango, Khiaw Sawoey mango

บทนำ

มะม่วงดินเค็มป่าปอ เป็นมะม่วงสายพันธุ์เขียวเสวยที่ปลูกในพื้นที่ดินเค็ม ตำบลป่าปอ อำเภอบ้านไผ่ จังหวัดขอนแก่น ทำให้มะม่วงเขียวเสวยของตำบลป่าปอมีรสชาติเปรี้ยวอมหวานเป็นเอกลักษณ์เฉพาะถิ่น

มะม่วง เป็นไม้ผลเมืองร้อนที่มีต้นกำเนิดในประเทศอินเดีย โดยมีแหล่งเพาะปลูกส่วนใหญ่ในเขตพื้นที่แถบภูมิภาคเอเชีย เช่น อินเดีย จีน ไทย เมียนมาร์ เวียดนาม และฟิลิปปินส์ เป็นต้น (กรมส่งเสริมการค้าระหว่างประเทศ, 2564) ภายในปี 2572 คาดว่าภูมิภาคเอเชียเป็นแหล่งผลิตมะม่วงรายใหญ่ที่สุดของโลก โดยจะครองตลาดร้อยละ 71 เนื่องจากในปีพ.ศ. 2563 ทั่วโลกมีการส่งออกมะม่วงเพิ่มขึ้นร้อยละ 23 จากปีพ.ศ. 2562 ซึ่งผู้ส่งออกมะม่วงรายใหญ่ 10 ประเทศ ได้แก่ อินเดีย จีน ไทย อินโดนีเซีย ปากีสถาน เม็กซิโก บราซิล บังกลาเทศ ไนจีเรียและฟิลิปปินส์ (กนกวรรณ เกิดผลานันท์, 2564)

มะม่วง เป็นอีกหนึ่งผลไม้เศรษฐกิจของไทย รองลงมาจากทุเรียน ลำไย และมังคุด ซึ่งมีมะม่วง

มากกว่า 170 สายพันธุ์ ซึ่งสายพันธุ์ที่นิยมสำหรับการค้าและการส่งออก ได้แก่ มะม่วงน้ำดอกไม้สีทอง มะม่วงฟ้าลั่น มะม่วงเขียวเสวย มะม่วงโชคอนันต์ เป็นต้น (กลุ่มพัฒนาเศรษฐกิจฐานราก กองนโยบายการสร้างเสริมเข้มแข็งทางการค้า สำนักงานนโยบายและยุทธศาสตร์การค้า, 2564) ในปี 2564 ประเทศไทยมีพื้นที่ปลูกมะม่วง 913,901ไร่ มีผลผลิตทั้งประเทศ 903,311.82 ตัน และมีการส่งออกมะม่วงสดสู่ตลาดคู่ค้าสำคัญปริมาณ 113,806 ตัน มูลค่า 2,934.61 ล้านบาท อัตราขยายตัวสูงถึงร้อยละ 50.25 เมื่อเทียบกับปีก่อนหน้า แม้จะเกิดการแพร่ระบาดของสถานการณ์โควิด-19 แต่การส่งออกมะม่วงของประเทศไทยยังคงมีศักยภาพต่อเนื่อง ซึ่งในช่วงไตรมาสแรกของปี 2565 ประเทศไทยมีการส่งออกมะม่วงสดปริมาณ 30,433 ตัน มูลค่า 765.31 ล้านบาท ขยายตัวจากปีก่อนหน้า ร้อยละ 3.64 (สำนักงานนโยบายและยุทธศาสตร์การค้า, 2565 และ 2565ข) จังหวัดขอนแก่น ถือเป็นแหล่งผลิตมะม่วงอีกแห่งหนึ่งที่สำคัญของประเทศไทยและยังเป็นการผลิตเพื่อการส่งออกจำหน่ายสู่

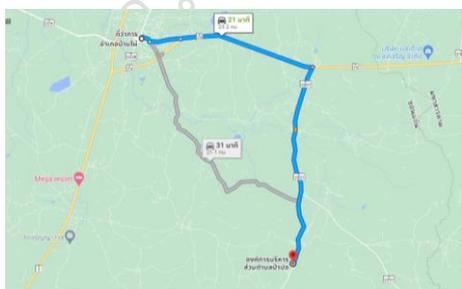

ต่างประเทศ เช่น มะเมืองพันธ์เขียวสวย มะม่วงพันธ์น้ำ
ดอตไม้สีทอง เป็นต้น

มะม่วงดินเอียดป่าปอ คืออะไร: ตำบลป่าปอ
อำเภอบ้านไผ่ จังหวัดขอนแก่น เป็นแหล่งผลิตและส่งออก
มะม่วงเขียวสวยที่สำคัญ โดยสภาพพื้นที่ส่วนใหญ่มี
ลักษณะเป็นดินเค็ม หรือที่ชาวบ้านนิยมเรียกว่า **ดินเอียด**
โดยชาวบ้านและคนทั่วไปในพื้นที่เรียกมะม่วงที่ผลิตใน
พื้นที่ดังกล่าวว่า **มะม่วงดินเอียดป่าปอ** ซึ่งมะม่วง
เขียวสวยที่ปลูกในพื้นที่ดินเค็มดังกล่าวมีผลผลิตที่เป็น
เอกลักษณ์ ผลดิบที่แก่จัดมีรสชาติกรอบเปรี้ยวละมุน ส่วน
ผลห่ามมีรสชาติกรอบหวานอมเปรี้ยว ส่วนผลสุกมีรสชาติ
หวานอมเปรี้ยว โดยผลผลิตส่วนใหญ่ส่งออกไปจำหน่าย
สู่ต่างประเทศ จากที่กล่าวมาข้างต้น บทความนี้ จึงได้
รวบรวมข้อมูลเพื่อค้นหาคำตอบขั้นต้นว่า มะม่วง
ดินเอียดป่าปอ มีการผลิต การเป็นอย่างไร ซึ่งคำตอบที่ได้
จากการศึกษานี้ หน่วยงานที่เกี่ยวข้องสามารถนำไปเป็น
ส่วนหนึ่งเพื่อส่งเสริมและพัฒนาการผลิตมะม่วงคุณภาพ
และการยกระดับหรือการสร้างมูลค่าเพิ่มมะม่วงดินเอียด
ป่าปอ

วิธีการศึกษา

การศึกษานี้เป็นการศึกษาขั้นต้น จึงไม่ใช้วิธีวิทยา
การศึกษาที่ละเอียดมากนัก โดยดำเนินการศึกษาในตำบล
ป่าปอ อำเภอบ้านไผ่ จังหวัดขอนแก่น ซึ่งอยู่ห่างจากที่ว่าการ
อำเภอบ้านไผ่ จังหวัดขอนแก่น ไปทางทิศตะวันออก
เฉียงใต้เป็นระยะทาง 28.2 กิโลเมตร โดยได้สร้างประเด็น
หัวข้อย่อย (sub-topics) เพื่อเป็นเครื่องมือในการรวบรวม
ข้อมูลมือสอง การสังเกต และการสัมภาษณ์ผู้รู้ (key
informants: KIs) และผู้นำชุมชน จำนวน 5 ราย
เกษตรกรผู้ปลูกมะม่วง 15 ราย และผู้รับซื้อ 4 ราย โดย
รวบรวมข้อมูลในเดือนกรกฎาคม-พฤศจิกายน 2565

ภาพที่ 1 แผนงานสู่สถานที่ศึกษา
ที่มา: แอปพลิเคชัน Google

ผลการศึกษา

1. บริบทชุมชน และบริบททางภูมิศาสตร์ของ พื้นที่ปลูกมะม่วงเขียวสวยดินเอียดป่าปอ

1.1 บริบทชุมชนตำบลป่าปอ อำเภอบ้านไผ่ จังหวัดขอนแก่น

ตำบลป่าปอ อำเภอบ้านไผ่ จังหวัดขอนแก่น
มีจำนวนครัวเรือนทั้งหมดประมาณ 2,100 ครัวเรือน
มีประชากรประมาณ จำนวน 7,500 คน ประชากรส่วนใหญ่
ประกอบอาชีพเกษตรกรรม เนื่องจากตำบลป่าปอมี
ลักษณะพื้นที่ลุ่ม ดินมีลักษณะเป็นดินร่วนปนทราย ไม่
สามารถกักเก็บน้ำได้ในฤดูแล้ง เกษตรกรทำการเกษตร
แบบอาศัยน้ำฝนตามธรรมชาติ ซึ่งในพื้นที่มีปริมาณน้ำฝน
น้อย เกษตรกรจึงนิยมปลูกพืชที่สามารถทนแล้งได้ดี เช่น
การทำนาข้าว ทำไร่อ้อย ไร่มันสำปะหลัง และทำสวน
มะม่วง (องค์การบริหารส่วนตำบลป่าปอ, 2565)

1.2 ลักษณะทางภูมิศาสตร์ของตำบลป่าปอ อำเภอบ้านไผ่ จังหวัดขอนแก่น

1.2.1 ลักษณะทางกายภาพ: ตำบลป่าปอ
มีพื้นที่ตามประกาศกระทรวงมหาดไทยประมาณ
38,337.50 ไร่ หรือ 61.34 ตารางกิโลเมตร (องค์การ
บริหารส่วนตำบลป่าปอ, 2565) ระดับความสูงจาก
ระดับน้ำทะเล 224 เมตร เป็นพื้นที่ราบลุ่ม สภาพพื้นที่
เป็นลูกคลื่นลอนลาดเล็ก ดินส่วนใหญ่มีลักษณะเป็นดิน
ร่วนปนทราย ประกอบด้วยกลุ่มชุดดินหลัก 2 กลุ่ม ได้แก่
(ก) กลุ่มชุดดินในพื้นที่ลุ่ม และ (ข) กลุ่มชุดดินในพื้นที่ดอน
โดยทั้งสองพบปฏิกริยาดินเป็นดินกรดเล็กน้อยถึงปาน
กลาง มีความอุดมสมบูรณ์ต่ำ ซึ่งกลุ่มชุดดินดังกล่าวมี
ความเหมาะสมต่อการปลูกมะม่วงเขียวสวย เนื่องจาก
มะม่วงเขียวสวยเป็นพืชทนแล้ง ดินที่ปลูกต้องม
ีความสามารถในการระบายน้ำได้ดี มีความเป็นกรด-ด่าง
ของดิน (pH) ประมาณ 5.5-6.5 และระยะที่เหมาะสมต่อ
การเจริญเติบโต ควรจะมีความสูงจากน้ำทะเลระดับปาน
กลาง ไม่เกิน 300 เมตร (Land Development
Department, 2022)

ตารางที่ 1 แผนที่ชุดดินในพื้นที่ศึกษา

ที่มา : Land Development Department (2022)

Map	Soil series number	Soil property	pH	Area (Rai)	Percentage of area
<p>แผนที่กลุ่มชุดดินมาตราส่วน 1:25,000 ต.ป่าปอ อ.บ้านไผ่ จ.ขอนแก่น</p>	22	A group of very deep coarse loam soils formed coarse river sediments. The soil reaction is very acidic to neutral, drainage is poor to quite bad and low fertility.	5.0-6.0	6,513	16.98
	24	A group of very deep sandy soil formed river sediments that have a thick sandy soil texture, acidic soil reaction, drainage is quite poor to moderately good and low fertility.	5.5-6.5	239	0.62
	41	A group of medium-thick sandy soil formed river sediments or coarse-grained sediments that are overlaid on a soil layer with a soil texture of clay loam or silty clay loam. The soil reaction is slightly acidic to neutral. good drainage is located on a layer of soil that has moderately good drainage and low fertility.	5.0-6.0	6,135	16.00
	41-44	A group of SP-SM; sandy soil of mixed sizes, sand mixed with gravel has little or no fine grain mixed. The sand contains a mixture of silt, silt and silt.	5.0-6.5	15,449	40.82
	44	A group of thick sandy soils; formed river sediments or coarse-grained sediments. The soil reaction is slightly acidic to neutral, quite drainage and low fertility.	5.5-6.5	5,200	13.56

1.1.2 ลักษณะภูมิอากาศ: ลักษณะภูมิอากาศของตำบลป่าปอ โดยทั่วไปมีสภาพภูมิอากาศแบบทุ่งหญ้าเขตร้อน คือ มีฝนตกสลับกับแห้งแล้ง มีลักษณะภูมิอากาศแบ่งเป็น 3 ฤดูกาล ประกอบด้วย 1) ฤดูร้อน ระหว่างเดือนมีนาคมถึงเดือนมิถุนายน 2) ฤดูฝน ระหว่างเดือนกรกฎาคมถึงเดือนตุลาคม และ 3) ฤดูหนาว ระหว่างเดือนพฤศจิกายนถึงกุมภาพันธ์ โดยมีอุณหภูมิสูงสุดเฉลี่ย 29.9 องศาเซลเซียสและมีอุณหภูมิต่ำสุดเฉลี่ย 22.6 องศาเซลเซียส มีปริมาณน้ำฝนเฉลี่ย 303.15 มิลลิเมตร/ปี (กรมอุตุนิยมวิทยา, 2564, 2565) สภาพภูมิอากาศดังกล่าวเหมาะกับการปลูกพืชไร่และไม้ผล เช่น ข้าว อ้อย มันสำปะหลัง มะม่วง เป็นต้น

2. สภาพการผลิต การแปรรูป และการตลาดมะม่วงเขียวเสวยดินเียดป่าปอ

2.1 การผลิตมะม่วงเขียวเสวยดินเียดป่าปอ

2.1.1 บริบททั่วไปของการผลิตมะม่วงเขียวเสวยดินเียดป่าปอ: เนื่องจากดินเค็มเป็นอุปสรรคในการปลูกพืช เกษตรกรตำบลป่าปอ เริ่มปลูกมะม่วงเขียวเสวยประมาณปีพ.ศ. 2530 โดยมีเกษตรกรผู้ปลูกในช่วงแรกจำนวน 4 ราย และได้มีผู้ปลูกเพิ่มขึ้นเรื่อยมา โดยในปี 2563 มีเกษตรกรผู้ปลูกเพิ่มขึ้นกว่า 400 ราย มีพื้นที่ปลูกกว่า 3,200 ไร่ เฉลี่ย 7 ไร่ต่อครัวเรือน มีผลผลิตเฉลี่ย 4,700 ตันต่อปี มูลค่าการตลาดมากกว่า 100 ล้านบาทต่อปี (4700 ไร่*ราคาเฉลี่ยของปีที่ราคาถูก 22 ต่อ กิโลกรัม) และพันธุ์อื่นๆ อีกประมาณ 600 ไร่ (เช่น พันธุ์น้ำดอกไม้ ทองดำ โชคอนันต์ ฟ้ายัน แก้วขมั้น มหาชนก และพันธุ์อื่นๆ) ส่วนใหญ่ปลูกด้วยวิธีการทาบกิ่ง โดยใช้ต้นตอจากมะม่วงแก้วหรือมะม่วงป่าเพราะมีลำต้นที่แข็งแรง โดยในปี 2563 ดังกล่าวยังได้มีการจดทะเบียนเป็นวิสาหกิจชุมชนผู้ผลิตมะม่วงป่าปอ และได้ส่งเสริมการผลิตมะม่วงเขียวเสวยตามแนวมาตรฐานการปฏิบัติกรเกษตรที่ดี หรือ GAP (good agricultural practice) นอกจากนี้ จากการศึกษาพบว่า ด้วยความเป็นเอกลักษณ์ของมะม่วงดินเียดป่าปอ ได้มีพื้นที่อื่นใกล้เคียงทั้งต่างตำบลและต่างอำเภอซึ่งมีพื้นที่อยู่ติดกับตำบลป่าปอ ได้ขยายการผลิตมะม่วงอีกกว่า 1,500 ไร่ โดยได้มีการรวมตัวกับเกษตรกรในตำบลป่าปอเป็นกลุ่มมะม่วงแปลงใหญ่ ในปี 2563 ภายใต้การประสานงานของสำนักงานเกษตรอำเภอบ้านไผ่ จังหวัดขอนแก่น

2.2.2 การจัดการผลิตมะม่วงเขียวเสวยดินเียดป่าปอ: การผลิตมะม่วงของเกษตรกรได้รับการส่งเสริมการผลิตตามแนวมาตรฐาน GAP โดยการสนับสนุนของ กรมส่งเสริมการเกษตร กรมวิชาการเกษตร

องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น มหาวิทยาลัยขอนแก่น และหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง โดยเกษตรกรได้มีการจัดการผลิตมะม่วงเขียวเสวย ดังนี้

1) การผลิตนอกฤดูกาล: การผลิตมะม่วงนอกฤดูกาลผลิตนอกฤดูกาลทำการผลิตในช่วงเดือนมิถุนายน-มกราคม โดยเกษตรกรในพื้นที่บางรายเรียกว่า การผลิตก่อนฤดู การผลิตในฤดูกาลนี้มีขั้นตอนการผลิตและพิธีพิถันมากกว่าการผลิตในฤดู เนื่องจากการผลิตแบบนอกฤดูให้ผลตอบแทนจากการผลิตที่ดีกว่า หากทำการผลิตนอกฤดูไม่สัมฤทธิ์ผล เกษตรกรจะบริหารจัดการอย่างต่อเนื่องเพื่อให้มะม่วงให้ผลผลิตตามฤดูกาลปกติ โดยการผลิตในช่วงดังกล่าวนี้ เกษตรกรมีการจัดการผลิตโดย (1) ช่วงเดือนมิถุนายน-กรกฎาคม ซึ่งเป็นช่วงเริ่มต้นตัดกิ่งและบำรุงลำต้นด้วยปุ๋ยสูตรเสมอและปุ๋ยยูเรีย เมื่อยอดเริ่มออกจะมีการรักษายอดโดยการใส่สารป้องกันกำจัดแมลง ตามสภาพการระบาดของแมลงศัตรูพืช (2) ช่วงเดือนสิงหาคม-กันยายน ทำการราดสารแพคโคลบิวทราโซล (paclobutrazol) เพื่อยับยั้งการเจริญเติบโตของยอดอ่อน ซึ่งเกษตรกรส่วนใหญ่ใช้วิธีการราดรอบโคนต้น อัตรา 10-15 กรัม/น้ำ 5 ลิตร/เส้นผ่าศูนย์กลางทรงพุ่ม 1 เมตร (3) ช่วงปลายเดือนกันยายน-เดือนตุลาคม ทำการเปิดตาดอกด้วยการฉีดพ่นสารโทโอยูเรียผสมกับปุ๋ยโพแทสเซียมไนเตรต พ่น 2 ครั้ง ห่างกัน 5-7 วัน อัตราฉีดพ่นครั้งละ 60-80 กรัม/น้ำ 20 ลิตร หลังจากเปิดตาดอก 7-14 วัน มะม่วงจะแทงดอกกระยะเดียวโก้ ซึ่งเป็นระยะแรกของการออกดอก เกษตรกรจะทำการให้ธาตุอาหารเสริม ในบางรายอาจมีการฉีดพ่นร่วมกับสารป้องกันกำจัดศัตรูพืชร่วมกับหากมีการระบาดของแมลงศัตรูอาหารเสริมอีกครั้ง ระยะช่อดอกบานเกษตรกรจะงดการฉีดพ่นสารป้องกันกำจัดแมลง เพื่อให้แมลงช่วยเข้ามาผสมเกสรให้กับมะม่วง (4) ช่วงเดือนพฤศจิกายน มะม่วงเริ่มออกผลขนาดเล็ก (ขาดเท่าหัวไม้ขีด) ทำการพ่นธาตุอาหารเสริม จำนวน 2 ครั้ง โดยห่างกัน 7 วัน (6) ช่วงเดือนธันวาคม-มกราคม ฝักระวังแมลงศัตรูพืชไม่ทำให้ทำลายผลผลิต โดยหลังจากมะม่วงการเปิดตาดอก 120 วัน มะม่วงให้ผลแก่ และสามารถเริ่มเก็บผลผลิตได้ และ (6) การจัดการฟาร์มของเกษตรกรแต่ละรายอาจมีระยะเวลาใกล้เคียงกันในการจัดการผลิตดังกล่าว ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับการวางแผนการผลิตของเกษตรกรว่าประสงค์ให้มะม่วงออกผลผลิตในแต่ละช่วงมากน้อยใด

2) การผลิตมะม่วงในฤดูกาล: การผลิตในฤดูกาลเป็นการผลิตตามธรรมชาติของฤดูกาล ส่วนใหญ่มักเป็นมะม่วงที่เริ่มให้ผลผลิตใหม่และเป็นมะม่วงที่ผลิตนอก

ฤดูและไม่สัมฤทธิ์ผลแล้วทำการจัดการผลอย่างต่อเนื่อง โดยเฉพาะการป้องกันการและกำจัดศัตรูพืช การจัดการน้ำ และการจัดการปุ๋ยตลอดจนธาตุอาหารเสริมที่เกี่ยวข้อง เพื่อให้มะม่วงให้ผลผลิตตามฤดูกาลปกติ โดยการผลิตในฤดูกาลนี้เริ่มต้นทำการผลิตในช่วงเดือนธันวาคมจนถึงการเก็บเกี่ยวผลผลิตในเดือนเมษายน อย่างไรก็ตาม หากมะม่วงมีการให้ผลผลิตนอกฤดูแล้ว เกษตรส่วนใหญ่มักควบคุมไม่ให้มะม่วงออกดอกและผลในช่วงฤดูกาลนี้เพื่อเป็นการพักรักษาต้นมะม่วงให้แข็งแรงสำหรับการผลิตมะม่วงนอกฤดูที่ให้ผลตอบแทนจากการผลิตที่สูงกว่า

2.2 การจัดระดับเกรดผลผลิตผลิตมะม่วงเขียวเสวยดินเเอียดป่าปอ

จากการศึกษาพบว่า การคัดเกรดผลผลิตมะม่วงเขียวเสวยผลแก่ (ผลแก่ประมาณ 80%) เพื่อจำหน่ายให้กับล้งหรือผู้รวบรวมซื้อในพื้นที่มีการคัดเกรด 5 เกรด โดยพิจารณาจากความเรียบเนียนบนผิวของผล ลายสีบนผิวของผล และการเข้าทำลายของศัตรูพืช ซึ่งราคามะม่วงนอกฤดูมีราคาสูงกว่าในฤดู ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับเกรดของมะม่วง ที่จำแนกได้ 5 เกรด ได้แก่ เบอร์ใหญ่ เบอร์รอง เบอร์เล็ก เบอร์หาง เบอร์ลายใหญ่ เบอร์ลายเล็ก และเบอร์คละ

ตารางที่ 2 เกณฑ์มะม่วงดินเียดป่าปอ (MMDIPP)

Grade	Size	Weight (gram/fruit)	Fruit Peel			The shape was slender and proportionate	With out burr texture	Purchasing price (Baht/Kg.)				Market
			Smoothed	Stripe	With out the traces of pest infestation			Good price year		Low price year		
								Off- season	On- session	Off- season	On- session	
A	Large, beautiful (เบอร์รี่ใหญ่)	350	✓	✗	✓	✓	✓	24-52	24-35	15-40	15-26	In country and export
B	Medium, beautiful (เบอร์รี่รอง)	300-349	✓	✗	✓	✓	✓	18-26	12-20	10-20	8-16	In country and export
C	Small, beautiful (เบอร์รี่เล็ก)	250-299	✓	✗	✓	✓	✓	9-15	5-10	5-10	4-6	In country and export
D	Mini, beautiful (เบอร์รี่หาง)	≤ 249	✓	✗	✓	✓	✓	4-7	3-4	2-3	1-2	In country and export
-	Big, Stripe (เบอร์รี่ลายใหญ่)	≥ 300	✓	✓	✓	✓	✓	8-12	12-15	3-10	3-6	In country and export
-	Small, Stripe (เบอร์รี่ลายเล็ก)	≤ 300	✓	✓	✓	✓	✓	4-7	5-9	2-4	1-3	In country and export
-	Mixed (เบอร์รี่คละ)	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	In country

3. การแปรรูปมะม่วงเขียวเสวยดินเอียดป่าปอ

จากการศึกษาพบว่า การแปรรูปมะม่วงเขียวเสวยของเกษตรกรขึ้นอยู่กับปริมาณผลผลิตในแต่ละปี โดยทั่วไปแล้วจะมีการนำผลผลิตที่ไม่ผ่านเกรดการส่งออกและเหลือจากการขายและคัดทิ้งประมาณ ไม่เกินร้อยละ 10 มาแปรรูป เช่น เป็นมะม่วงกวนเพื่อเป็นผลไม้ทานเล่น เป็นของฝาก และจำหน่าย อย่างไรก็ตาม เกษตรกรไม่นิยมนำผลผลิตมาแปรรูปเนื่องเกษตรกรมีเครื่องครัวแบบทั่วไปในการแปรรูปทำให้ต้องใช้เวลานานในการแปรรูปพอสมควร

4. การตลาดมะม่วงเขียวเสวยดินเอียดป่าปอ

4.1.1 ภาพรวมการตลาดมะม่วงเขียวเสวยดินเอียดป่าปอ: จากการศึกษพบว่า การตลาดมะม่วงเขียวเสวยของตำบลป่าปอมีการจำหน่าย 3 รูปแบบประกอบด้วย

1) การจำหน่ายผ่านห้างหรือจุดรวบรวมผลผลิตมะม่วงเพื่อการส่งออก ในตำบลป่าปอมีจำนวนจุดรวมซื้อ 8 แห่ง (แห่ง) เป็นโรงคัดรวบรวมผลผลิตมะม่วงเพื่อการส่งออกไปสู่ต่างประเทศ (ส่วนใหญ่ส่งออกไปยังประเทศเวียดนาม) รวมถึงตลาดภายในประเทศ โดยจะคัดคุณภาพผลผลิตเป็นเกรดตามน้ำหนัก เนื้อ และรูปทรง ซึ่งราคาจะขึ้นอยู่กับปัจจัยต่างๆ เช่น จำนวนผลผลิตในแต่ละปี ช่วงฤดูกาล และสถานทางเศรษฐกิจและสังคมอื่นๆ โดยตำบลป่าปอถือเป็นแหล่งรวบรวมซื้อมะม่วงเขียวเสวยเพื่อการส่งออกที่รวบรวมซื้อผลผลิตจากพื้นที่ใกล้เคียงที่มีการปลูกมะม่วงเขียวเสวย เช่น ตำบลหินตั้ง ตำบลวังม่วง ตำบลแคนเหนือ เป็นต้น ตำบลป่าปอและพื้นที่ใกล้เคียง โดยผลผลิตที่จำหน่ายผ่านห้างหรือจุดรวบรวมผลผลิตมะม่วง นี้ ส่วนใหญ่รับซื้อเฉพาะมะม่วงเกรดเบอร์ใหญ่ เบอร์รอง เบอร์เล็ก และเบอร์ลายใหญ่เท่านั้น (ส่วนเกรดเบอร์ลายเล็กไม่รับซื้อ) ผลผลิตรวมประมาณ 37,000 ตันต่อปี (8 แห่งๆ ละประมาณ 4.6 ตัน) คิดเป็นร้อยละ 78 ของผลผลิตทั้งหมด (4700 ตันต่อปี/3700 ตันต่อปี*100%) ซึ่งมีมูลค่าการตลาดจากการส่งออกมะม่วงเขียวเสวยประมาณ 80 ล้านบาทต่อปี (จุดรวมรวมซื้อ 8 แห่ง*10 ล้านบาทต่อปี)

2) การจำหน่ายหน้าสวนให้พ่อค้าคนกลางและผู้ค้าปลีก เป็นการตลาดที่ผู้รับซื้อทำการซื้อมะม่วงโดยตรงจากเกษตรกร มีทั้งผู้ค้ารับซื้อผลผลิตเป็นบุคคลจากในชุมชนและนอกชุมชน เช่น พ่อค้าจากพื้นที่อำเภอหนองสองห้อง และต่างจังหวัด เป็นต้น ผลผลิตที่จำหน่ายส่วนใหญ่แล้วเป็นแบบเกรดคละเบอร์ และแบบคัดเกรด (เบอร์ใหญ่ เบอร์รอง เบอร์เล็ก เบอร์ลายใหญ่

และเบอร์ลายเล็ก) ซึ่งมีมูลค่าการตลาดกว่า 15 ล้านบาทต่อปี

3. การจำหน่ายให้แก่ผู้บริโภคโดยตรงผ่านร้านค้าริมถนน เกษตรกรจะมีการตั้งร้านริมถนนตามถนนหมายเลข 2301 เกิดเป็นอีกหนึ่งอาชีพให้แก่เกษตรกรและคนในชุมชน ซึ่งมีจำนวนมากกว่า 40-50 ร้านค้า โดยส่วนใหญ่จะนิยมตั้งร้านขายในช่วงเทศกาลปีใหม่และเทศกาลสงกรานต์ โดยส่วนใหญ่จำหน่ายเกรดคละเบอร์ ซึ่งมีมูลค่าการตลาดกว่า 5 ล้านบาทต่อปี (40 ร้านค้า*5 เดือน*20วัน*1,300 บาท)

กรณีศึกษาการรวบรวมซื้อเพื่อการตลาดส่งออก กรณี เกษตรกร ก (นามสมมติ) กับ บริษัท A (นามสมมติ): กรณี นาย ก (นามสมมติ) เป็นทั้งเกษตรกรผู้ผลิตมะม่วงและประสานในการรวบรวมซื้อผลผลิตให้บริษัท A (นามสมมติ) ซึ่งเป็นบริษัทค้าส่งผลไม้ตามฤดูกาลส่งไปจำหน่ายประเทศเวียดนาม โดยในปี 2565 ดำเนินกิจการในช่วงเดือนมกราคมถึงเดือนเมษายน เพื่อประสานในการรวบรวมผลผลิตมะม่วงเขียวเสวยทั้งมะม่วงนอกและในฤดูกาลจากเกษตรกรทั้งในตำบลป่าปอและพื้นที่อื่น เช่น ตำบลวังม่วง ตำบลหินตั้ง จังหวัดร้อยเอ็ด เป็นต้น ซึ่งใน 1 รอบการส่งออกผลผลิตต่อรถบรรทุกสินค้าจะมีการรับซื้อผลผลิตจำนวน 500-550 ตันต่อรอบ 1 ตู้รถบรรทุก (500 ตัน*23 กิโลกรัม=11 ตันต่อรอบ) โดยในปี 2565 รวบรวมผลผลิตได้มากกว่า 50 ตัน ได้รับส่วนแบ่งจากการประสานรวบรวมผลผลิตให้กับบริษัท A กิโลกรัมละ 1 บาท (สำหรับมะม่วงเกรดเบอร์ใหญ่ ส่วนเบอร์อื่นๆ ได้ลดหลั่นลงไป) ทั้งนี้ การรวบรวมซื้อผลผลิตได้มากหรือน้อยขึ้นอยู่กับมีการบริหารลูกค้าสัมพันธ์ร่วมกันระหว่าง นาย ก กับ บริษัท A ที่มีข้อตกลงกับเกษตรกร คือ หากเกษตรกรนำผลผลิตมาจำหน่ายผ่าน นาย ก จำนวน 40 ตันขึ้นไปต่อรอบที่รวบรวมซื้อ จะได้รับส่วนแบ่งร้อยละ 50 ที่นาย ก ได้รับจากบริษัท A เพื่อเป็นกลยุทธ์ในการแสวงหากู้ค่าและรักษาฐานลูกค้าซึ่งเกษตรกรที่ช่วยรวบรวมซื้อโดยนาย ก กว่าร้อยละ 60 เป็นผลผลิตจากตำบลป่าปอ และพื้นที่อื่น ร้อยละ 40 โดยผลผลิตทั้งหมดบริษัท A ส่งจำหน่ายไปยังประเทศเวียดนาม

สรุปและข้อเสนอแนะ

มะม่วงดินเอียดป่าปอ ส่วนใหญ่เป็นมะม่วงพันธุ์เขียวเสวยที่ปลูกในพื้นที่ดินเค็มทำให้ผลผลิตมีรสชาติเป็นเอกลักษณ์เฉพาะ มีเกษตรกรที่ทำการปลูกมะม่วงดินเอียดเพิ่มขึ้นกว่า 400 ราย มีพื้นที่ปลูกกว่า 3,200 ไร่ มีผลผลิตเฉลี่ย 4,700 ตันต่อปี โดยการผลผลิตของเกษตรกรมีทั้ง การ

ผลิตมะม่วงนอกและในฤดู ในช่วงเดือนมิถุนายน-มกราคม และเดือนธันวาคม-เมษายน ตามลำดับ โดยการผลิตนอก ฤดูกาลมีขั้นตอนการผลิตและพิธีพิถันมากกว่าการผลิตใน ฤดู เนื่องจากการผลิตแบบนอกฤดูให้ผลตอบแทนจากการ ผลิตที่ดีกว่า หากทำการผลิตนอกฤดูไม่สัมฤทธิ์ผล เกษตรกรจะบริหารจัดการอย่างต่อเนื่องเพื่อให้มะม่วงให้ ผลผลิตตามฤดูกาลปกติ โดยผลผลิต(ผลแก่ประมาณ 80%) มีการคัดเกรดก่อนการซื้อขายซึ่งจำแนกได้ 6 เกรด ได้แก่ เบอร์ใหญ่ เบอร์รอง เบอร์เล็ก เบอร์หาง เบอร์ลาย ใหญ่ เบอร์ลายเล็ก และคละเบอร์ สำหรับด้วยการตลาด พบว่า มะม่วงดินเดียวป่าปอมีมูลค่าการตลาดมากกว่า 100 ล้านบาทต่อปี โดยผลผลิตจำหน่าย 3 รูปแบบ ได้แก่ (1) การจำหน่ายผ่านห้างหรือจตุรบรรรมผลผลิตมะม่วงเพื่อ การส่งออก คิดเป็นร้อยละ 78 ของผลผลิตทั้งหมด

ซึ่งมูลค่าการตลาดประมาณ 80 ล้านบาทต่อปี ตามลำดับ (2) การจำหน่ายหน้าสวนให้พ่อค้าคนกลางและผู้ค้าปลีก มีมูลค่าการตลาดประมาณ 15 ล้านบาทต่อปี และ (3) การจำหน่ายให้แก่ผู้บริโภคโดยตรงผ่านร้านค้าริมถนน ที่มีมูลค่าการตลาดประมาณ 5 ล้านบาทต่อปี ตามลำดับ ดังนั้น ด้วยความเป็นเอกลักษณ์ของมะม่วงดินเดียวป่าปอ และมูลค่าทางเศรษฐกิจกว่า 100 ล้านบาทต่อปี หากได้รับการ สนับสนุนอย่างต่อเนื่องจากภาคส่วนที่เกี่ยวข้องในการ ยกย่องมะม่วงดินเดียวป่าปอเป็นสินค้าสิ่งบ่งชี้ทาง ภูมิศาสตร์ (geographical indication: GI) ตลอดจนการ ส่งเสริมการสร้างมูลค่าเพิ่มในห่วงโซ่อุปทานของมะม่วงดิน เดียวป่าปอ ดังกล่าว

เอกสารอ้างอิง

- กนกวรรณ เกิดผลานันท์. (2564). เปิดตลาดมะม่วงโลก ผลไม้เมืองร้อนยอดฮิต. สืบค้นเมื่อวันที่ 14 สิงหาคม 2565. จาก <https://www.bangkokbiznews.com/world/940273?fbclid=IwAR3c8HkulSwTLKAHmCELjz7hLoMx74UBgU2dP40ufkLbzBuA70QD2OKLQcU>.
- กรมส่งเสริมการค้าระหว่างประเทศ. (2564). รายงานแนวโน้มสินค้ามะม่วงในตลาดจีน. สืบค้นเมื่อวันที่ 14 สิงหาคม 2565. จาก: https://www.ditp.go.th/ditp_web61/article_sub_view.php?filename=contents_attach/732720/732720.pdf&title=732720&cate=414&d=0.
- กรมอุตุนิยมวิทยา. (2564). ตารางฝนอำเภอรายเดือนปี2564. ศูนย์ภูมิภาค กองพัฒนาอุตุนิยมวิทยา กรมอุตุนิยมวิทยา. สืบค้นเมื่อวันที่ 22 ตุลาคม 2565 จาก http://www.khonkaen.tmd.go.th/rainmet_kk.php?fbclid=IwAR1tEcQVhCvjvRl7XAqwVCjhykI4g2lhr5zFgdXnDZXPjR0R3BhryrTyn0.
- กรมอุตุนิยมวิทยา. (2565). ภูมิภาคจังหวัดขอนแก่น. ศูนย์ภูมิภาค กองพัฒนาอุตุนิยมวิทยา กรมอุตุนิยมวิทยา. สืบค้น เมื่อวันที่ 22 ตุลาคม 2565. จาก <http://climate.tmd.go.th/data/province/ตะวันออกเฉียงเหนือ/ภูมิภาคขอนแก่น.pdf?fbclid=IwAR1gcjmxENcrPeEt8D2QbPaVku5rClWrWbsNWnPkntCvB5agtuCFz6qGuA>.
- สำนักงานนโยบายและยุทธศาสตร์การค้า. (2565). การวิเคราะห์สถานการณ์เศรษฐกิจการค้าไทยรายภูมิภาคประจำเดือน พฤษภาคม 2564. กลุ่มพัฒนาเศรษฐกิจฐานราก กองนโยบายการสร้างความเข้มแข็งทางการค้า สำนักงานนโยบายและ ยุทธศาสตร์การค้า. สืบค้นเมื่อวันที่ 13 สิงหาคม 2565. จาก http://www.tpsoc.moc.go.th/sites/default/files/wiekhraaahsthaankaarnesrsthkickchkaarkhaaraayphuumi_0.pdf.
- สำนักงานนโยบายและยุทธศาสตร์การค้า. (2565). การวิเคราะห์สถานการณ์เศรษฐกิจการค้าไทยรายภูมิภาคประจำเดือน เมษายน 2565. กลุ่มพัฒนาเศรษฐกิจฐานราก กองนโยบายการสร้างความเข้มแข็งทางการค้า สำนักงานนโยบายและ ยุทธศาสตร์การค้า. สืบค้นเมื่อวันที่ 13 สิงหาคม 2565 จาก http://www.tpsoc.moc.go.th/sites/default/files/wiekhraaahesrsthkickchphuumiphaakhpracchameduuenemsaay_0.pdf.
- องค์การบริหารส่วนตำบลป่าปอ. (2565). ข้อมูลทั่วไปของตำบลป่าปอ อำเภอบ้านไผ่ จังหวัดขอนแก่น. องค์การบริหารส่วน ตำบลป่าปอ
- Google Map Application. (2002). Google Map Application. <https://bit.ly/3Flbcmn>
- Land Development Department. (2025). Soil series of Thailand. Soil survey Division. Land Development Department, Ministry of Agriculture and Cooperatives.